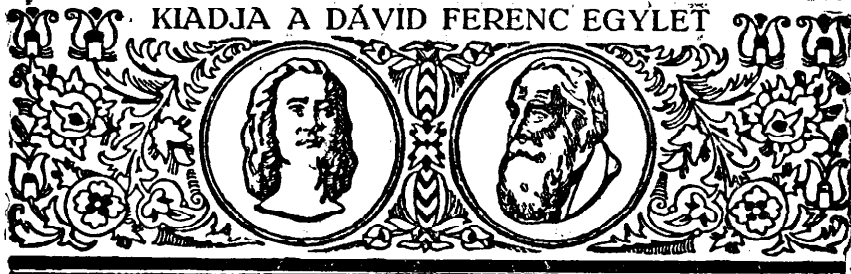

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKOLCSOS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE
KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

Alapította : DR. BOROS GYÖRGY.

Törvényszéki bejegyzési szám: 128.
(Kolozsvári tvsz. 484—1939. sz. iratcs.)

Felelős szerkesztő és kiadó: **BENCZÉDI PÁL.**
Kolozsvár, Kossuth Lajos-utca 12.II. em. 22. ajtó

Dávid Ferenc emlékére.

Isten veled, te szép Világ, örökre...
Naped sugára búcsú=csókot int.
Pihenni térhet édes otthonába
A dús barázdák munkamezejéről
A fáradt pór fia. A vándor is
Vígán siet az enyhe völgy ölébe,
Holott köszönti nyájas mécsvilág
A kis falucska minden ablakából.
Vesztett csatákon üldözött vezér,
Fegyvertelen, kétség — bú — gond között,
Betér a barlang borús éjjelébe,
S nem félti már vonagló életét:
A kapzsi pók hálója óvja — védi,
Palástja a csillagtalán magány.

* * *

Isten veled, te szép Világ, örökre...
Naped sugára búcsú=csókot int.
Kialvó fénye játszva ott dereng
E sziklavárnak börtön=ablakán,
Majd húnny... leszáll... végkép leáldozik.
Körültem éj, kiellen némaság
Honol. Az elhagyott családba, hol
A hitves — gyermek szívszakadva vár,
Borongó lelkem vissza=vissza száll még,

Körülrajongva mind, kiket szeret,
 Szent lángolással szeret, végtelen...
 S vigasztalása drága gyöngyeit
 Hullatva, lelkem vándorútra kel.
 Viruló völgyét, büszke bérceit
 E kis hazának el — bejárja mind,
 Ahol az ellen, vagy a jó barát,
 Oltárt emelt az örök Alkotónak,
 És szent fohászbba olvad mindenütt,
 Reménysugárt esd édes nemzetére,
 Sajgó sebére gyógyírt — balzsamot,
 S bírónak Istennél megbocsát...
 Majd száll tovább az ismerős vidéken,
 Az ős akolba el-ellátogat,
 És szólogatja rendre juhait,
 S a nyáj — nem érti régi pásztorát:
 Hiába feddés, ostrom mindhiába:
 „Dús éltemet od'adtam értetek,
 Lemondva fényről, áldozatja lettem
 A szent igazság keresésinek“...
 Tovább, tovább...? Térj vissza börtönödbe,
 Te büszke lélek, mit rimánkodol!
 Rabláncaidban szabadabb vagy itt te,
 Mint alkuvásra hajló véreid.
 Vagy rázd le hát a földi porhüvelyt,
 Egy emberöltő gyatra terheit,
 S röpjél e várfok rideg üregéből,
 Hol a bagoly s a denevér tanyáz,
 Röpjél az Úrnak tiszta kék egébe,
 S a trón előtt megállva boldogan,
 Add vissza néki szent ajándokát,
 Hadd szórja szét ezer világokon:
 „Koldus — király legyen Ó szent fia,
 Az úr s a szolga egy testvér, barát —
 Zsidó — görög mind egy az Ó nevében,
 Mint egy Atyának édes gyermeke;
 S a földön — égen egy örök parancs,
 Egy üdv — hit — főrvény, egy: — a Szeretet.“
 — Ezt hirdeté Nazáret bölcse is,
 Az igaz ember, egykoron. Jutalma
 Mi lön? — Kereszt és főviskrona.
 Ezt hirdetem én jó és rossz időben,
 Az új szövetség új apostola.
 S mi lön jutalmam? Börtön, börtön... Ah!
 Ti győztetek a hódító felett. De
 Hanyatló napja egykor újra kél,
 És régi fényben újra tündökölve
 Bejárja népek óceánjait.

Ti győztetek a bosszú fegyverével,
 Erőtlen aggon erőt vettetek,
 Élő halottként eltemettetek,
 Dobnátok inkább izzó máglyatűzbe,
 Hogy Déva—Genf a lángban egyesülve,
 Dicsérje fennen a nagy Alkotót:
 Az ESZME él s örökre élni fog. *Józan Miklós.*

Főt. és mélt. Dr. Varga Béla püspök úr egyetemi tanár lett.

Erdély egy részének hazatérével hazajött Kolozsvárra a Szegedre költözött Ferencz József tudományegyetem is. Az egyetemi tanárok díszes sorában több unitárius tudóssal találkozunk. E cikkben csak egyházunk fejével, főt. Dr. Varga Béla püspök úrral foglalkozunk, a többiekről külön cikkben emlékezünk meg.

Ha az egyház valamelyik vezető férfiát kitüntetés éri, illetékes tényezők részéről megbecsülésben, méltányolásban részesül: az az egyháznak is öröm, mert úgy éreztük, hogy ezáltal az unitárius vallásban levő benső lelki erő jutott elismerésre és diadalra. Az a meggyőződés vesz erőt rajtunk, hogy a tiszta, őszinte, egyszerű, világosságot sugárzó vallásban van valami lelkesítő, sugalló őserő, amely az embereket arra készíti, hogy a legmagasabbat elérhessék. Ebből a szempontból tehát mindnyájunknak örömet és boldogságot jelent a püspök úrunk egyetemi tanári kinevezése.

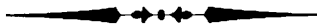
Van azonban egy másik szempont is s ez gondolkodóba ejtette magát a püspök urat is. Mindkét állás, a püspöki és az egyetemi tanári állás is egész embert kíván. Mindkettő külön-külön megköveteli egy komoly lélek teljes odaadását, egész valóját. Nem volt könnyű dolog a kettő között: az egyetemi tanárság és püspöki állás között választani. Akit püspöknek választanak egyhangú választással, az a vallásközönségtől azt a legnagyobb bizalmat nyerte, ami egy papi emberre nézve a legnagyobb megtiszteltetés és legnagyobb ajándék, amit a hívek közössége adhat. Az egyetemi tanári állás pedig, az a lehetőség egy igazi tudós számára, amelyet visszaútasítani nem lehet. Ritka ember kerül ilyen nehezen megoldható kérdés elé, mint Dr. Varga Béla püspök úrunk. A kérdést hosszas megfontolás után megoldotta: az egyetemi tanári állást vállalta s november hó 5-én szóbelileg az E. K. T.-nek bejelentette a lemondását, később írásban is bejelenti s a vallásközönségtől lapunk hasábjain is el fog búcsúzni.

Mindnyájan, akik ismerjük Dr. Varga Béla püspök úr lelkének mélységeit, nagy sajnálattal és a veszteség érzetével vettük tudomásul lemondását. Az ő neve egyháztörténelmünkben oda került a legnagyobbak közé: Dávid¹ Ferenc az alapító, Enyedi György a nagy bibliatudós, Szentábrahám Mihály a 18. század egyik legnagyobb teológusa és Kriza János, a Magyar Tudományos Akadémia tagja mellé s újabban a kevés *Korvin-koszorús* kitüntettek mellé. Két évi püs-

pöksége és 17 évi teol. tanársága alatt hittani irodalmunkban és lelkésznevelésben maradandó munkásságot hagyott a jelen- és az utókorra.

A búcsúzás és elválás fájdalmas perceiben vigasztalással szolgál az a tény, hogy Dr. Varga Béla püspök a neveléstudományi szakra nyert egyetemi tanári kinevezést. Ez az a szak, amelyben a tudomány mellett a vallás a legnagyobb mértékben érvényesül. A tudós Dr. Varga Bélának a vallás területén való bűvárkodása és gyakorlati működése csak előnyt jelent. Azt hisszük, hogy Dr. Varga Béla a neveléstudomány egyetemi tanára most már az egész magyar nevelésre, működésre erős hatást fog gyakorolni. Különben eddigi munkássága is jóval tovább hatott az egyház határainál, amelynek tagja volt. Most a közreműködést szolgáló tanári karnak fog az irányítója, nevelője lenni s így feladata bizonyos tekintetben hasonló az előbbihez. Mindenesetre olyan területe a szellemi életnek, amellyel mi még találkozunk s tőle még sok jót várunk művelődésünk útján. Elválásunk tehát csak szigorúan az egyházkormányzati tényekre vonatkozik, szellemi munkája áldásaiban ezután is részesülni fogunk,

Ez a gondolat elviselhetőbbé teszi az elválást szeretett főpásztorunktól. Adja a jó Isten, hogy jó egészségben és boldogságban még sokáig szolgálhasson a magyar közművelődés terén s nekünk pedig, az unitárius egyháznak adja meg az egyetértés és bölcsesség lelkét, hogy a megüresedett püspöki széket oly személyiséggel töltsük be, aki méltó lesz a régi nagyokhoz és képes a mostani feladatok megoldására.

Unitárius tudósok a kolozsvári egyetemen.

Egyik tudósunkról, *Dr. Varga Béla* püspök úrról már vezető helyen megemlékeztünk. Rajta kívül még a következők nyertek egyetemi tanári kinevezést:

1. *Kelemen Lajos* levéltári főigazgató címen kapta az egyetemi tanári rangot jelentő állást. Az egyetemi tanári állást felkínálták neki, de ő azt, talán túlzott szerénységgel és önbírálattal nem fogadta el. Így kapta meg másképpen ugyanezt a méltánylást és elismerést jelentő kiténtetést.

*Kelemen Lajos*ról lapunkban már többször megemlékeztünk, egyszer a naptárunkban is. Isten az erdélyi történelem csodálatos ismeretével ajándékozta meg. Valóságos élő lexikona Erdély történelmének, különösen a családok történetének.

2. *Dr. Gyergyay Árpád*, az európai híru, már a román kormányzat előtt is rendkívüli egyetemi tanár volt, mint orv- és gégeszakorvos. A román kormányzat alatt a saját klinikáján folytatta áldásos munkásságát a szenvedő emberek érdekében. Orvosi fölfedezéseit, eljárásai módszereit külföldön is méltányolták. Többször meghívták szakelőadásra Nyugateurópa nagy városaiba orvosi szakkörök. Maguk a román orvosi körök is elismerték, hogy Kolozsvárt ő a legkiválóbb

szakorvos, pedig a románok nem igen osztogatták az elismerést a magyar orvosoknak.

Klinikáján megfordult sok szegénysorsú beteg is s ezeknek a szükséges kezelést és műtétet olcsó áron eszközölte. Nemcsak Kolozsvár és környéke, hanem távol vidékek meggyógyult betegei is áldják az ő rendkívüli képességeit és jóságát. Valóban az egészségügy *kívánalma*, hogy ilyen nagy sebész-orvos szervezze meg az egyetemi klinikának egyik szakát, hogy nemzetünk igazi céljainak, egészségügyünk követelményeinek mindenben megfelelhessen.

3. *Dr. Gelei József* az élettan tanára lett, 1923 óta a szegedi egyetem rendes tanára. A román megszállás korszakáig a kolozsvári egyetemen tanársegéd, majd egyetemi magántanár volt, néhány esztendőig pedig kolozsvári főgimnáziumunk tanára volt, amikor azután Szegedre hívták meg tanárnak. Már kora ifjúságában a természettudományokban jártasságának kiváló jelét adta, a legelső szakemberek közé küzdötte fel magát. A budapesti egyetem is szívesen látta volna, de nem hagyta el Szegedet, mert azt gondolta, hogy Budapestről nem illik eljönni majd Kolozsvárra, mely városnak felszabadulásában meg nem szűnt soha hinni. Tudományos szakmunkássága oly nagy, hogy azt meg sem kíséreljük felsorakoztatni. Régebben említettük volt, hogy van valami mikroszkopikus feltalálása, melyet külföldi szakkörök is elismertek, mint legjobbat.

Tudományos nagyságához méltó igaz székely magyar szíve van. Háromszéki, árkosi székely ember, olyan Mikes Kelemen fajta, aki úgy szerette Rodostót, hogy soha el nem feledte Zágont, szülőfaluját. A székelymagyar hagyományokat mindig művelte, a székely diákok ügyét szíven hordozta s bár gazdasági érdekei most már az Alföldhöz kötődtek volna, mégis eljött a felszabadult Kolozsvárra, hogy itt szolgálhassa a tudomány és nemzete ügyét. Vele is sokat nyert a kolozsvári egyetem.

4. *Dr. Gyulai Zoltán*. A debreceni egyetemen a fizika tanára volt s Kolozsvárt is az lett. Minden időt és lehetőséget felhasználott arra, hogy külföldi egyetemeken a kísérletek legújabb és legjobb módszereit megismerje és felhasználja. Szakbeli munkásságának felsorolása nehéz volna egy ilyen vallásos lap néhány oldalán. Azt a szakörök méltányolják.

Nekünk nagyon fontos, hogy az egyházi étellel mindig föntartotta a kapcsolatot. Szaktudománya mellett kiváló bölceleti előkészítéssel rendelkezik. A fizikai világ kutatása nem tette egyoldalú, elfogult szaktudóssá, hanem kutatja az egész mindenség kérdéseit s a szellemiségnek nagy igazságait éppen úgy meglátja, mint a fizika egyes kérdéseit.

Nekünk, a vallás tanítóinak rendkívül jól esik, hogy egy ilyen kiváló tudós, a természettudományok fegyverével is fölvértezve, a hitvilágának igazságait is kutatja és megállapítja.

Az ő alapos tudása, lelkesedése és kiváló hitbeli erőssége is nagy nyeresége az erdélyi társadalmi és tudományos életnek.

Íme, a kolozsvári egyetem ilyen kiválóságokkal gyarapodott. A felsorolt személyiségek neve és munkássága bizonyíték arra, hogy e kiváló tudósok a tudomány művelésével a magyar nemzeti társadalom javát, boldogulását mozdítják elő.

A gyermekek vallását szabályozó magyar törvények.

A gyermekek vallásáról rendelkező 1868:53., az 1894:32. és az 1895:43. t.-cikk ma is érvényben vannak. A *Dr. Tóth György: Unitárius Egyházi Szervezet* c. munka bizonyára mindenik lelki-pásztortársam birtokában meg van. Abban megtalálhatók az említett három törvény intézkedései,

Én most azokat az elvi jelentőségű döntvényeket és rendeleteket ismertetem, amiket 1918 óta a gyermekek vallása szabályozása terén hoztak az illetékes hatóságok. Tudvalévő, hogy az 1868. évi törvénynek azt a rendelkezését, amelynek értelmében fiú az apa, leány az anya vallását követi, az 1894. évi törvény aként módosítja, hogy a különböző bevett vagy törvényesen elismert vallás követő szülők házasságkötésük előtt megegyezést (reversalist) köthetnek arra nézve, hogy születendő gyermekeik nemre való tekintet nélkül az apa vagy az anya vallását kövessék. Ez a megegyezés *egyszersmindenkorra* szól s megváltoztatni csak abban az esetben lehet, ha a különböző vallású szülők egyvallásúakká lesznek, amikor a 7—18 életévükben levő gyermekek a szülők közös vallására térhetnek a gyámhatóság (Árvaszék) engedélyével.

Nem intézkedett azonban a hivatott törvény arra az esetre, amikor az *ugyanazon* valláson levő szülők térnek át egy másik közös vallásra. Ebben az esetben a szülők 7—18. életkorú gyermekei nem követhették szülőiket, holott az 1894. évi törvénycikk éppen a család vallásegysége megóvása érdekében hozatott.

Ezt a képtelen helyzetet változtatta meg azután a m. kir. belügyminiszternek 205.748—1933. B. M. sz. az az elvi jelentőségű határozata, amelyben kimondja, hogy az *ugyanazon* bevett törvényesen elismert vallásfelekezethez tartozó szülők 7—18. életév között levő gyermekei áttérhetnek a szülők közös bevett vagy elismert vallására. (A 7 éven alúli gyermekek természetesen követik szülőik vallását minden esetben.)

Ugyanezen határozatban mondta ki a belügyminiszter azt is, hogy a 7. életévet betöltött, de a 18. életévet még el nem ért gyermekek az 1894:32. t.-c. alapján áttérhetnek a szülők közös vallására akkor is, ha a házasságkötéskor különböző vallású házastársak *más közös* bevett vagy törvényesen elismert vallásra térnek át, olyan vallásra tehát, amely házasságkötésük idején egyiküknek se volt vallása.

A belügyminiszternek erre a fontos rendelkezésére különösen felhívom kartársaim szíves figyelmét. Gyakorlatból tudom, hogy ennek a határozatnak nem ismerése révén sok unitárius gyermekünk veszett el.

Megjegyzem, hogy a fenti rendelkezésekkel lehetővé tett áttérések csak a gyámhatóság közbejöttével történhetnek. Ilyen esetben a kitérés formásgait az 1868:53. t.-c. vonatkozó rendelkezései szabják meg. Ami azt jelenti, hogy a 7—18 éves gyermekek áttérését engedélyező gyámhatósági véghatározat birtokában éppen úgy két ízben kötelesek kijelentkezni elhagyandó egyházuk lelkésze előtt, mint a fel-

nőtt kilépők. Ennek hiányában az állami anyakönyvvezetők nem jegyzik föl a gyermek születése lapján a vallás változtatását. — A feljegyzés nélkül pedig az egész kitérés eljárás kárba veszett. Az anyakönyvvezető a vallásváltoztatás följegyzésének megtörténtétől sem a kitérő felet, sem az átvevő egyház lelkészét nem köteles hivatalból értesíteni. Az érdekelteknek kell erről meggyőződnie, amire az állami anyakönyvi szabályok módot és alkalmat adnak.

Ezúttal még csak az örökbefogadott gyermek vallási ügyét említem meg. E téren is történt némi változás 1918. óta.

A magyar törvények nem engedik meg, hogy az örökbefogadott gyermek, az örökbefogadó szülő vallására áttérhessen. Céltalan tehát a gyámhatóságokhoz fordulni, mert azok nem adhatnak engedélyt a gyermek áttérésére.

Az élet azonban áttöri a legerősebb korlátokat is. Így történt ebben az esetben is. A 65.281—1920. V. K. M. rendelet módot adott arra, hogy a gyámhatóságok enyhíthessenek a törvény szigorán. Különös méltányos esetben ugyanis hozzájárulhatnak ahhoz, hogy az örökbefogadott gyermekeket az örökbefogadó szülők vallásában nevelhessék.

Vallását azonban az örökbefogadott gyermek csak nagykorúvá válása után változtatja meg. A hazatért *Unitárius Közlönyt* és kartaársaimat szeretettel köszöntöm. *Barabás István.*

E. K. Tanács hírei.

November 6-án Dr. Varga Béla püspök úr önméltósága elnökletével egy értekezlet volt, amelyen az E. K. Tanács néhány tagján kívül jelen voltak Józán Miklós p. vikárius, Br. Daniel Gábor, Kelemen Béla, vitéz Kozma György és Dr. Mikó Ferenc a IX. egyházkör részéről. Ezen értekezlet barátságos és a viszontlátás örömeiben érzett meleg hangulatban beszélte meg az örövendetes, de egyházunkra nézve egyelőre szomorú helyzettel kapcsolatos új tennivalókat. Az itt megbeszélte kérdések és problémák határozottabb és hivatalosabb formában a 7-én megtartott E. K. Tanácsi gyűlésen kerültek elő.

Ezen gyűlésen, amelyen Dr. Elekcs Domokos főgondnok és Dr. Kiss Elek főjegyző elnökölték, a IX. egyházkör fentjezett kiküldöttei szintén résztvettek s kölcsönös, szíves és megható üdvözlések után :

1. *Dr. Kiss Elek* egyházi főjegyző beszámol a minisztérium több tagjával folytatott beszélgetéséről s azokról az értekezletekről, melyeken az Egyházat Dr. Mikó Lőrinc titkárral, illetve Dr. Fikker János dékánnal és Gálfi Zsigmond igazgatóval képviselte. Felvázolta az eddig végzett munkát s azt az állandó törekvést, mely arra irányult, hogy az egyházi kérdések elintézése mellett a nagyszámú unitárius menekülteink sorsát is gondjába vegye az Egyház.

2. *Dr. Fikker János* az E. K. Tanács felkérésére beszámol az unitárius menekültekkel kapcsolatban megbízás alapján végzett munkájáról s az E. K. Tanács előtt elismeréssel szól Dr. Mikó Lőrincné

Simén Dániel és Erdő János segítségéről, kik nagyban hozzájárultak ahhoz, hogy a Kolozsvárra menekült unitáriusok nehéz és bizonytalan sorsukat békésen viselhessék.

3. *Dr. Mikó Lőrinc* egyházi titkár előterjesztésére az E. K. Tanács kimondja, hogy a meg nem szállt területről ájtott *Dr. Vajda Béla* és *Tanka Károly* f. ü. gondnokok, továbbá *Kelemen István* kör nélkül maradt esperes egyházköreibet a Képviselő Tanácsban nem képviselhetik, míg a képviselőt nélkül maradt kolozsi kört ezután *Dr. Abrudbányai Ede* f. ü. gondnok, a háromszéki kört *Dr. Szent-Iványi Gábor* f. ü. gondnok, míg a IX. egyházkört *Józan Miklós* afia (esperes) fogja képviselni.

4. *Dr. Mikó Lőrinc* az 1940 jún. 12.—nov. 5-ig terjedő idő alatt elnökileg elintézett ügyekről tett jelentést, melyet a Tanács megnyugvással vett tudomásul.

5. *Gálffy Zsigmond* jegyzőkönyvi megörökítést kért azokról az alattomos próbálkozásokról, melyekkel a bécsi döntés utáni napokban egyesek, de tömegek is felgyújtani, illetve felrobbantani akarták a főgimnáziumot.

6. *Dr. Mikó Lőrinc* jelenti E. K. Tanácsnak, hogy főfőtisztelendő püspök úr és *Dr. Elekes Domokos* beadták lemondásukat. E. K. Tanács a lemondásokat sajnálattal veszi tudomásul s azokat egyházi Főtanács elé terjeszteni határozza. Egyben *Dr. Elekes Domokost* felkéri, hogy az ügyeket további intézkedésig vezesse és irányítsa.

7. *Dr. Abrudbányai Géza* a jogügyi bizottság véleménye alapján javasolja, hogy a IX. egyházkörnek a hivatalból tagok számán kívül 25 tagsági helyet biztosítson az egyház a Főtanácsban. E. K. Tanács a javaslatot azzal fogadja el, hogy a Főtanácsnak olyan előterjesztést tesz, hogy a beválasztandó 25 tagot a még működésben levő igazgatótanács jelölje.

8. E. K. Tanács az elnökség által kapott értesülések alapján behatóan foglalkozott a bécsi döntés folytán még meg nem szállt területeken maradt unitáriusok kérdésével s határozatilag kimondja, hogy ezt az ügyet szívügyének tekinti, s mindent megtesz az ott maradtak érdekében.

9. *A Bors-hagyaték* kérdésével behatóan foglalkozott a Tanács, a jogtanácsos javaslata alapján kimondta, hogy egy nagyobb jogászokból álló bizottsággal, az egész, most már még bonyolultabbá váló és nemzetközi viszonylatban is jelentős ügyet megvizsgálattja, illetve rendezteti.

10. *Dr. Kiss Elek* egyh. főjegyző részletesen beszámol azokról a tárgyalásokról, melyeket a Szóra-cég távozásával kapcsolatos áruház bérbaadási ügyéről illetékesekkel folytatott az Egyház. A kérdés a legjobb úton van a megoldás felé. Tanács a beszámolót megnyugvással veszi tudomásul.

10. *Keresztúrköri* esperes afia felterjesztésére E. K. Tanács kimondta, hogy a faj-magyar nemzetiségű, de zsidó vallású egyéneknek az unitárius vallásra való áttérése semmi akadályba nem ütközik és egyházunk őket az anyakönyvi formaságok elintézése után kebelébe fogadja.

12. *Dr. Ferenczi Géza* tb. főgondnok alapítványát és adományát az E. K. Tanács köszönettel fogadta s a Főtanács elé terjesztette.

13. Több iskolai és nevelési kérdéssel foglalkozott az E. K. Tanács s kimondta, hogy a román nyelvet az alsó négy osztályban heti két órában kötelező rendkívüli tárgyként, a felső négy osztályban fakultatív tárgyként rendeli el tanítani.

14. A menekült, vagy optált lelkészek és más egyh. tisztviselők ügyében az E. K. Tanács úgy határozott, hogy az eseteket egyenként vizsgálja meg.

15. A *tábori* lelkesedés kérdéseivel kapcsolatban Ferencz József központi missziós lelkész előadása után a Tanács elhatározza, hogy a kihirdetett pályázati határidő meghosszabbítását kéri s egyben felkéri *Dr. Kiss Elek* főjegyzőt, hogy ebben a kérdésben személyesen járjon el, s Tanács óhajának megfelelően tárja fel az Egyház kívánóságát.

Fenti jelentősebb egyházi ügyeken kívül számos más kérdést vitatott és tárgyalta meg a Tanács, mely délután $\frac{1}{4}$ órakor kezdődött s a negyvennégy pontból álló tárgysorozatot csak a késő esti órákban tudta befejezni. Elnökség azzal a megjegyzéssel fejezte be az egybe-hívott gyűlést, hogy az egymásután feltornyosuló központi és iskolai kérdések a kormánnyal kapcsolatos ügyei levezetése s elintézése után idő és alkalom nyílik arra, hogy az egyes egyházközségek külön ügyeivel is behatóan foglalkozzék,

Dr. Fikker János.

Diákegélyezés.

Mindenki tudja, hogy a közelmúlt 22 év alatt az itt élő magyarok nemzeti és kulturális védővái a magyar történeti egyházak, ezek tanintézetei és intézményei voltak. Azt szokták mondani, hogy teher alatt nő a pálma és sok ideig tartó hatalmas nyomás a köszémből gyémántot sajtol. Büszke öntudattal valljuk és hirdetjük, hogy a közelmúlt évek küzködései, nyomorúságai szinte elviselhetetlenek látszó terhei alatt magyar öntudatunk nőttön-nőtt s lelkünk az emberi gyarlóság salakjától megtisztulva gyémántfá kristályosodott az egy célra, egy élethívatalra összeforrt magyar felekezeti testvériségben.

Ennek a küzdelemnek győzelmes vezérei az egyházi vezetők, csapattisztjai a lelkészek, tanárok, tanítók és a „lenni, vagy nem lenni” tragikus tartalmát megértő világi értelmiség voltak, altisztjai és közkatonái pedig a mi tántoríthatatlan hűségű magyar népünk. Ebben az alcazari küzdelemben azonban vezérek, tiszték, közkatonák és maguk a hitvallásos várak is lerongyolódtak, anyagilag teljesen a főnk szélére jutottak. Az első állampolitikai feladat az kell legyen a visszacsatolt területeken, hogy ezeknek a hitvallásos erősségeknek, amelyek az isteni küldetés próbáját magyar nemzeti szempontból olyan dicsően megállították, a harcban kapott részei betömődjenek, anyagi gondjai eloszoljanak és most már boldogabb korban hivatásukat fokozottabban teljesít-

hessék. Addig is államilag és társadalmilag kell levenni az egyházakról azt a terhet, amelyet mostani helyzetében nem bír: a diáksegélyezés gondját, értve ezen az egyházi intézetekben tanuló diákság jó részének ellátását, könyvekkel, tanszerekkel való felszerelését.

Sürgős és fontos elsősorban a menekült tanulók ügyének felkarolása. Ezeket a családjuktól elszakadt tanulókat, kik sok esetben csak a magukon levő viseletes ruhájukat hozhatták magukkal, elsősorban élelmezni kell, azután iskolai felszereléssel ellátni. Nem egy-két ájtott, vagy átfutott fiatal magyarról van szó, hanem kisebb tömegről, mert pl. csak az unitárius gimnáziumban számuk 45-re rug. Ezek élelmezése és taneszközökkel való ellátása nagy gondot okoz az illetékeseknek, azonban a helyes és teljes megoldás hathatós támogatás nélkül el sem képzelhető. Olyan jó és lélekvidító arra gondolni, hogy az édesanya szeretetével veszi őket védő és bátorító karjaira az állam és érezni fogják, hogy családjuktól elszakítva sem állanak magukra, mert a visszatért ősi haza gondoskodni akar és tud róluk abban a tudatban, hogy férfivá serdülve munkájukkal, mindenirányú szolgálatukkal, karjukkal és kardjukkal sokszorosan visszafizetik a rájuk költött anyagiakat.

De az állami segítség megérkezéséig is élni kell. Tudatában vagyunk annak, hogy a mindennapi kenyér asztalra való kerülése sok családfenntartóra nehéz feladatot ró, mégis azzal a kéréssel fordulunk a magyar társadalomhoz, hogy hozza meg a menekült diákok részére a maga áldozatát. Nem pénzt kérünk, hanem csak azt, hogy az idők szavát megértő jószívű családok lássanak vendégül legalább hetenként egyszer egy menekült magyar középiskolás diákot, mert így hét családnál kikerül egy ilyen tanulóknak egész heti kosztja s ha ez megvan, a főbbi könnyebben elviselhető. Azt szoktuk mondani, hogy ott, ahol négyen esznek, az ötödiknek is jut és milyen szép volna, ha ez az igazság a helybeli magyar családok részéről a menekült középiskolásokkal kapcsolatban gyakorlati alkalmazást nyerne. Ezek a tanulók egész életükben, sőt talán haláluk óráján is odaadó szeretettel és hálával gondolnának jöttveőikre, azoknak hozzátartozóira, a jelenben pedig szívesen viszonzozzák a jóságot a ház körül adódó különböző munkálatokban való részvétellel. Ne feledjük, hogy a jókedvű adakozót szereti az Isten.

A tankönyvvel förtendő segélyezés szempontjából elsősorban a kiadókról eshetik szó. Segítségükkel minden visszacsatolt területen munkáló hitvallásos középiskola megszervezheti tankönyvsegélyező egyesületét egy arravaló tanár vezetése mellett, ha az egész országban készpénzért eladott tankönyvek bizonyos százalékát (6—8 százalékát) tankönyvekben az iskolák erre a célra megkapnák. Ha valami biztatás jönne a kiadók részéről, az egyes tanintézetek azonnal elküldenék az illető kiadóvállalatnak a jegyzékét azokról a tankönyvekről, amelyek az illető kiadványokból bevezettek. Üzletileg sem utolsó ez az áldozat, mert a tankönyvsegélyező egyesület tankönyvei, éppen gazdasági okokból, a változtatásnak, más kiadások bevezetésének hathatósan ellenállnának. A testi és szellemi táplálkozás anyagára, eszközeire vannak tehát első sorban rászorulva a menekült középiskolások

diákok. Egyházaik, az eddigi édes anyák ereje a hosszú és hősiesség küzdelemben ellankadt és ezért a magas kormány, a társadalom és minden jószívó magyar felé küldik S. O. S. kiáltásukat.

* * *

E felhívás kapcsán eddig a következő megajánlások történtek: Báró Bánffy Ferencné havi 500 L, Dr. Ferencz József havi 1000 L, Kelemen Lajos havi 600 L, Adorján Jenő havi 80 L, Kahlfürst Imre havi 80 L, Kovácsi Pál havi 160 L, Dr. Id. Mikó Imre havi 150 L, Koronki János havi 200 L, András Ferenc havi 80 L, Pálffy Tamás havi 50 L, Ilyefalvi Zsigmondné 1 ebéd-vacsora, Turcsa Jenőné 1 ebéd-vacsora, Pálffy Dénesné 1 ebéd, Borsai Imréné 2 ebéd hetenkint. Berde Brunó adomány 150 L.

Az ifjúság mellé álló nemes lelkek adományait hálással köszönjük és az unitárius öntudat ezirányú megnyilatkozását továbbra is köszönettel fogadja.

Gálffy Zsigmond.

IRODALOM.

Józan Miklós: A fejedelem és papja. Dr. Kozma Jenő, a budapesti unitárius egyházközség gondnokának előszavával. A kötet megjelenését a következő sorokkal vezeti be az előszó: „Az unitárius közönségnek régi óhajta volt, hogy Józan Miklós püspöki vikáriusnak beszédeiből, verseiből, írásaiból egy csokorra való összegyűjtve olvashasson és azokból meríthessen lelki örömet. Az olvasó közönség ezen vágyát elégíti ki a budapesti egyházközség lapja: az „Unitárius Értesítő“, azzal, hogy János Zsigmond, dicső emlékéü fejedelemünk születésének négy százados évfordulója alkalmából összegyűjtötte Józan Miklós beszédei, költeményei és írásai közül azokat, amelyek a nagy fejedelem és papja — egyházalapító püspökünk: Dávid Ferenc szellemével, életével és munkájával foglalkozik.“ Okos és helyes gondolat volt már gyakorlati szempontból és János Zsigmond és Dávid Ferenc magas szellemével foglalkozó beszédek és költemények kiadása. A Józan Miklós vikárius beszédeiben és költeményeiben mindig van valami magával ragadó lelkesítő erő, amely sohasem válik hétköznapivá, akárhányszor olvassuk vagy halljuk. A kiadó egyházközség jó szolgálatot tett az ügynek e kötet kiadásával. A fűzött példányok ára 2 Pengő, a finom papírosan megjelent kötött példányok ára 4 Pengő. Megrendelhető az Unitárius Értesítő kiadóhivatalában.

A keresztény imádkozás. Teológiai és lélektani tanulmány. Írta: Clarke F. Jakab D. D. Fordította és kiegészítette Szent-Iványi Sándor. Hat fejezetben tárgyalja Clarke F. Jakab fordításban megjelent könyve a keresztény imádkozás lényegét. E hat fejezethez járul a fordító népszerű stílusban megírt függeléke, melyben az imádkozást a modern lélektan nézőszeméből vizsgálja. Unitárius irodalmunkban nincsen egyetlen egy könyv sem, amely imádkozást behatóbban,

aprólékosabban és szebben tárgyalná. A könyv először 1854-ben jelent meg, de az első fejezetet, a bevezetést kivéve, senki sem mondaná, hogy a mai idők egyik legszebb alkotása. A bevezetésnek néhány részéből a múlt század szele fúj, a következő fejezetben gyönyörűen mutatja be Jézusnak és az apostoloknak az imádkozásáról alkotott felfogását s újabb és újabb mélységeket tárva fel, az olvasó akaratlanul is úgy érzi, hogy Jézus imáin keresztül közelebb van hozzánk s inkább megértjük, hogy „amit könyörgéseitekben kértek, mindazt meg is kapjátok”. Megvilágítja mit jelent Jézus nevében imádkozni s sok más hasonló kérdés ügyes kifejtésével kielégítő feleletet ad sokszor aggasztó tépelődéseinkre. Majd felsorolja azokat az előkészületeket, melyek szükségesek ahhoz, hogy imádkozásunk ne csak külső formáság, hanem megerősítő, Istennel való párbeszéd legyen. Végül az imádkozás módjait, okait, és eredményeit, értékeli, kimutatva, hogy nekünk, unitáriusoknak miért és kihez kell imádkoznunk. Az imádkozásnak csaknem minden kérdésével alaposan foglalkozik s az egyes kérdések megvilágítása annyira egyszerű és mégis érdekes, hogy mindenki gyönyörűséggel olvashatja. Ehhez járul a fordítás szépsége, mely sok helyen talán az eredetit is fölülmúlja.

A függelék, vagyis a fordító lélektani tanulmánya az imádkozásról az egész könyvet valóban moderné teszi s eltünteti azokat a hiányokat, melyeket az olvasó, esetleg a Clarke könyve elolvasása után érezne. A könyv a vallásos irodalomban valóságos nyereség. Ára nincs jelezve.

Károli Gáspár: „A Vizsolyi Biblia Előljáróbeszéde” című, csinos kiállítású pergament borítású, stilizált kiadvánnyal áldozott az Országos Bethlen Gábor Szövetség a 350 éves vizsolyi Biblia emlékének. Ha már az egész vizsolyi Bibliát nem vehetjük a kezünkbe, ez a füzet megvilágítja azt a századokra kiterjedő szolgálatot, amit Károli Gáspár az evangéliumi kereszténységnek és az egész magyar nemzetnek teljesített. A füzet ára 50 fillér, megrendelhető a lelkeszi hivatalokban, protestáns könyvkereskedésekben, vagy az Országos Bethlen Gábor Szövetség helyiségében, Budapest, IV., Semeleis-utca 17. Telefon: 185-308, 389-174.

Az Unitárius Közlöny előfizetése 2 P., D. F. Egyleti tagsági díj évi 3 P. Örökös alapítói díj 33 P. Egyes szám ára 12 fillér. Romániában alapítói díj 1000 lei, tagsági díj évi 60, csak előfizetési díj 36 lei. A jövő évben őt is a pengő után igazodik. Az előfizetési díj csak az Unitárius Közlönyre jogosít, a tagsági és alapító tagsági díjak pedig a lap mellett az egyleti tagok minden jogaira. Minden jó unitárius lépjen be a tagok sorába és díjait rendezze el. A lap szellemi részét illető minden közlemény Benczédi Pál felelős szerkesztő címére, minden pénz pedig Gálfi Lőrinc theol. akadémiai tanár, pénztárnok címére (Kolozsvár, Kossuth Lajos utca 12. szám) küldendő. Lakásváltozás bejelentendő. Mindennemű hátrálék elrendezését kérjük.

Budapesti ünnepélyek. Ujvári László p. ü. főtanácsos úr szíves volt egy terjedelmes levélben a budapesti ünnepélyekről értesíteni. A mai szűk papírvilágban ezt a köszönettel vett értesítést csak rövidített formájában közölhetjük:

János Zsigmond emlékünnap. A D. F. E. október 18-án az Unitárius Misszióház templomában *János Zsigmond emlékünnapélyt* tartott a 345 sz. János Zsigmond cserkészcsapat közreműködésével. A zsúfolásig megtelt templomban a közönség áhítattal énekelte János Zsigmond király kedvelt énekét: „Jó Úr Isten tekints reánk”. Utánna Dr. Csiki Gábor szívből mondott imája, mint egy hálahimnusz emelt fel az egekig minden hívő lelket. A megnyitó beszédet Dr. báró Daniel Gábor egyleti elnök helyett Dr. Csiki Gábor olvasta fel, melyben jeles elnökünk szellemesen varázsolta lelki szemeink elé Dávid Ferencet és papját, azt a tanulságot, amit az ő munkájukból leszűrünk és azt a kötelességet, amit az ő szellemükbe cselekedünk. Áprily Lajos „Így akarja a sors” című versét megzenésítette ótordai Weress Ákos, ezt énekelte kellemes hangján Berei Mária, zongorán kísérte a zeneszerzője a János Zsigmond cserkészcsapat parancsnoka.

„*János Zsigmond emlékezete*” címen a nagy fejedelem nagy életrajzírója P. Szentmártoni Kálmán kollégiumi tb. igazgató és egyháztörténetíró tartott előadást. Az ő előadása élvezetes és tanulságos volt mindenki részére. Mindenkin öntudat vett erőt arra a gondolatra, hogy ez a nagy ember, akit annyian ócsárolnak az elfogultak és kicsinyeskedők közül s akit nézeteltérés miatt igyekeznek kisebbiteni, de aki minden ócsárlás dacára is messze felülmúlja ócsárlóit, hogy ez a nagy király a mienk, a mi fejedelmünk.

A szokatlan meleg tapsot kiváltó előadás után M. Ulbrich Hermin gondonkán adta elő Godard: „Berceuse”-ét, Massenet; „Meditation”-ját, zongorán kísérte ótordai Weress Ákos. Utána Józsa Miklós püspöki vikárius fiatalos hévvel adta elő „Négyszáz év emlékezete” című alkalmi ódáját, amely János Zsigmond négyszáz éves születése napján jelent meg a „Pesti Hírlap”-ban. Zárszót Dr. vitéz Nyiredy Géza alelnök helyett Pethő István mondott a tőle megszokott szép gondolatmenetek között köszönte meg az összeseknek, akik a mai estét felejthetlenné tették, különösen „a fejedelem papjának és tanítójának” és ezen a derült égboltot, ami a mai előadás alatt ebbe

a kedves székely templomban feltűnt lelkiszemeink előtt egy fekete felhő zavarja meg azok sorsa, akik odaát maradtak és hogy a lelkiismeret városa, a nemzeti és az unitárius golgota — hogy mást ne is említsék — nem került vissza. Erre azonban megható és tanító válasz volt a Szózat parancsoló szava: Itt élned halnod kell!

Nők Szövetsége teaestélye. A felolvasó ülés után a Nőszövetség Erdélyért teaestélyt tartott, amelyen elhatározta a Dávid Ferenc Egylet választmánya, hogy a kapcsolatot, amit a mai ülésével megkezdett, fenntartja, ápolja és gondoskodik arról, hogy kölcsönösen tartsuk fenn a kapcsolatot. A Nőszövetség teája erkölcsileg és anyagilag is jól sikerült. Több ilyen felemelő ünnepet kérünk a mai nehéz napok könnyebb elviselhetése végett. Köszönet a rendezőknek és a szereplőknek.

Korvin kitüntettek. A Kormányzó Úr Ófömméltósága a Korvin-lánccal tüntette ki *Kelemen Lajos* történetírót a történetírásban elért eredményeért. *Dr. Varga Béla* püspököt és *Gyallay Domokos* főszerkesztőt pedig a Korvin-koszorúval tüntette ki. Ennyi kitüntetés egy időben nem igen jutott unitárius embereknek. A sok kitüntetés azt igazolja, hogy a kitüntettek az idegen kormányzat alatt is megtették magyar kötelességüket híven, igazán, férfiasan.

Felolvasó délutánok a központi Dávid Ferenc Egyletben. November hó 11-én délután volt a D. F. E. idei első őszi felolvasó délutánja, melyen buzgó, szép imát *Dr. Fikker János* dékán, egyleti titkár mondott, *Dr. Kiss Elek* ügyvezető elnök pedig lelkes és tartalmas szavakkal vezette be az előadás sorozatot, majd pedig *Simén Dániel* teol. tanár tartott szépen kidolgozott felolvasást az unitarizmusról, mint a Jézus szerinti vallásosság kifejezéséről. Majd *Dr. Kiss Elek* ügyvezető alelnök nemzeti érzületünknek megfelelő beszéddel zárta be az ülést.

Következő felolvasó ülés nov. 18-án volt, mikor *Dr. Gelei József* egyetemi tanár tartott kiválóan érdekes előadást „A közösség tudat és a cselekvés” címen. A kérdés rendkívül érdekes s erre majd visszatérünk, mert egészen lelkünk mélyébe vág. Ez alkalommal imát *Benczédi Pál*, bezáró beszédet pedig *Gálfi Lőrinc* mondott.

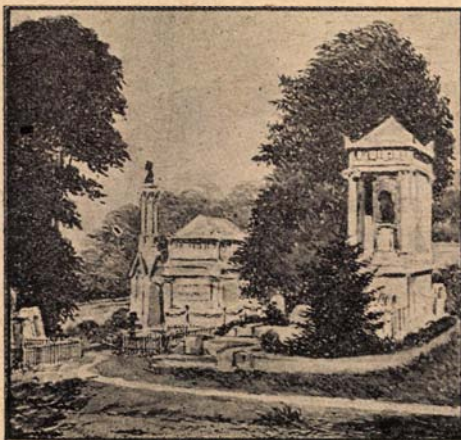
Dávid Ferenc emlékünnepek Kolozsvárt. November hó 15-én a püspökhelyettes úr iskolai szünnapot adott, midőn délután fél 11 órai kezdettel a teol. akadémiái önképzőkör vezetésével emlékünnepeket tartottunk. Az emlékünnepeken buzgó imát *Izsák Vilmos* IV. éves papnöv., lelkes és tartalmas beszédet *Dimén András* IV. éves papnöv. tartott Máthé 25,8-ben foglalt ígék alapján. Az ünnepélyi részben pedig *Fekete Kamilla* és *Rázmán András* alkalmi szavallatokkal járultak hozzá az ünnepély bensőségességéhez. Mindketten *Józan Miklósnak* egy-egy szép költeményét adták elő. *Bezáró* beszédet pedig *Benczédi Pál* vallástanár tartott, buzdította a különböző iskolákba járó tanuló ifjúságot az unitárius szellem ápolására.

Emékünnepek nov. 17-én. A központi D. F. Egylet vezetősége a kolozsvári D. F. Egylettel együtt nov. 17-én nagyszabású ünnepélyt rendezett. A délelőtti istentiszteleten *Simén Dániel* teol. ta-

nár tartott kiválóan szép és tartalmas egyházi beszédet, délután fél 6 órakor pedig a Kollégium dísztermében a régi idők nagy közönségére emlékeztető szép és lelkis ünnepély volt. Ez ünnepélyen tartalmas megnyitó beszédet tartott Müller Géza, a kolozsvári D. F. Egylet elnöke. Kiváló szép szavallattal gyönyörködtette a hallgatóságot Zsigmond Ferenc teol. hallgató. Tartalmas, a Dávid Ferenci szellem alapján álló vallásos öntudatot fejtegető felolvasást pedig Dr. Fikker János dékán, az egylet titkára tartott. Művészi zenezámot adott elő Márkos Albert zenetanár hegedűn, Utó Mária zenetanárnő szakavartott zongorakíséretével. Gyallay Domokos, a kiváló író pedig egyik legszebb és legjobb elbeszélését olvasta fel a közönség nagy érdeklődése mellett. Urmösi Magda, a kiváló színművésznő pedig néhány szép ének előadásával ragadta magával a lelkes közönséget. A szép és nagyon megtapsolt zenezámokat Mihályfi Irén tanárnő kísérte zongorán az ismert művészettel. A bezáró szavakat Benczédi Pál, a lap szerkesztője mondta. Este lelkes hangulatban lefolyt társasvacsora volt a Kollégium konviktusában, melyen 120-an vettek részt.

Hódolat az ősök szellemének. Kolozsváron a főgimnáziumi ifjúság utóbbi időben a vallástanár vezetése mellett, míg a cserkészlet főnállott, a cserkészek segítségével Lőrinczy Zoltán tornatanár parancsnoksága alatt igyekezett rendben tartani azokat az unitárius sírokat, melyeknek nem élnek az utódai. Az olyan javításokat, helyrehozásokat pedig, melyek fölülmúlják a diákerőt, az egyház szokta elveztetni a maga költségén.

A jelen évben halottak napján a főgimnázium felsőbb osztályú tanuló ifjúsága meglátogatta a sírokat az igazgató és a tanárok vezetésével. A nevezetes unitárius emberek, elsősorban a tanárok sírját Benczédi Pál vallástanár mutatta meg a tanulók seregének. Brassai,

Brassai Sámuel, Berde Mózes és Bölöni Farkas Sándor síremlékei.

